

יומא דנשמתא

הגה"ק רבי אברהם הכהן פימינטיל זי"ע – בעל 'מנחת כהן' יומא דהילולא כ"ח אדר (תנ"ז)

"צאנה וראנה בנות ציון מרגלית טובה תלויה בצוארו של אברהם, הלא הוא אחד מבני עליה החכם השלם כהר"ר אברהם הכהן פימינטיל, אשר הגביר עליו חסדו והראנו ידו הנפלאה וכל מעשה תקפו וגבורתו, כי כל יקר ראתה עיני, און וחקר בגמרא משנה וברייתא, וכל דברי הראשונים והאחרונים אסף בחפניו ונפה אותם ב"ג נפות כל כל דבריו סלת נקיה... כי הוציא לאור הכ"ר הנורא הזה, כרא דכולה ביה, ולו שם בשלשה כמה הלכתא רבנא... מאירים עיני העברים בהיר הוא בשחקים בדבריו המצודקים" – בדברים מפליגים אלו מכתיר הגה"ק רבי יצחק אבוחב זצ"ל, אב"ד עדת הספרדים באמשטרדם, את הגה"ק רבי אברהם הכהן פימינטיל זצ"ל בהסכמתו על ספרו הגדול 'מנחת כהן'.

כיוצא בו משבחו הגאון רבי משה רפאל די אגילר זצ"ל, ריש מתיבתא באמשטרדם, ומעיד נאמנה (בהסכמה שם): "מכירי הייתי לשעבר מאז אשר הופיע רוח קדשו בבית מדרשו... ויחזק מן הבא בידו מנחה משלושת ביכורים לה', וגם אני אנכי הצעיר משלחן גבוה וזיתי לאכול מפריה ולשבע מטובה וערבו לחכי מנפת צופים שלשת מיני פרי מגדיו הנכללים בחבוריו אשר בס משצור ומטחר כסף כמה הלכות גדולות ודינים עיקריים".

גם רבינו הגה"ק בעל היפרי מגדים זצ"ל, אשר מבצעו לא ירים איש ידו והוראתו בהלכה, התייחס לספר התערובות – שבימנחת כהן – בחשיבותו יתירה, ודקדק בדבריו ועמד על כל דין מחדש, כפי שכתב בפתיחה להלכות פסח (זיני תערובות חמץ) וז"ל: "והאמת כי לולי הם המגלים לנו כל תעלומות, הייתי ממשש באפילה, ובפרט רבותי בספר 'מנחת כהן' למר"א פימינטיל זי"ל...".

ואמנם כל הפתיחה של היפרי מגדים' להלכות תערובות היא קיצור של ספר התערובות, כפי שנאמר שם בפתיחה השער: "אמר הכותב ראיתי 'מנחת כהן' למר"א כהן אפימינטיל הפליא לעשות והראה תקפה וגבורתו בספר התערובות אמרתי לילך בעקבותיו, וכל דין מחדש שיצא מדבריו אכתבה, ואם יש איזה קושי או חקירה בדבריו אפרשה".

גם שאר חלקי ספר 'מנחת כהן', הכולל שלשה ספרים – כדלהלן – שיספר התערובות' הוא חלק שני ממנו, עלו לרצון בספרי ההלכה, ומנחתו הטוהרה היתה לעינים לרבותינו מגיני ארץ, בעל 'מגן אברהם' ושאר הפוסקים האחרונים, שנושאים ונותנים בדבריו ויתלו עליו כל שלטי הגבורים (הן ידוע שכאשר המג"א מציין: מ"כ, כוונתו לספר 'מנחת כהן').

על אף שספריו נודעו בשערים המצויינים בהלכה, הרי שעל המחבר הגדול, הי"ה רבינו אברהם הכהן פימינטיל זי"ע, ריש מתיבתא דשיבת "כתר תורה" באמשטרדם ואב"ד עדת הספרדים בהאמבורג, כמעט ולא נודע מנומרה. על כן חובה עליו וזכות היא לנו להעלות את שמו הקדוש עלי גליונו, ועל ידי שביבי האור שלוקט מהאב מהתם, ננסה להאיר קמעא מאורו הזך, ולהדליק נר תמיד לזכרו בהבירה.

ואלה תולדות אברהם:

רבינו ה'מנחת כהן' נולד בערך בשנת ש"ה, להורים נכבדים וחשובים, ממשפחת גולי ספרד ופורטוגאל, שמשלטו מאש האינקוויזיציה האחרונה אשר בארץ מולדתם, אחרי הגירוש הנורא שהיה בשנת רנ"ב (וסימון: "מזריח ישראל יקבענו". ירמיה לא, ט, והגיעו אל מדינת הולאנד, בה נתיישבו בעיר אמשטרדם, ונקהלו ועמדו על נפשם בקהל ספרדים אשר יסדו להם, בהמשכים לחיות שם חיי דת משה וישראל בגלוי.

ממערורי הצטיין בהתמדה עצומה, כשאין אותו מאומה כי אם בתורת ה' חפצו ויגיעו, וכפי שמספר על כך בעצמו, בהקדמתו: "מימי חרפי גרסה נפשי לתאבה אל משפטי ה' אשר יעשה אותם האדם וחי בהם, נכספה וגם כלתה נפשי להבין אמרי בינה, ולדרוש ולתור בחכמת התורה ובעיון הגמרא וספרי הפוסקים חדשים גם ישנים הנחמדים מזהב ומפז רב ומתוקים מדבש ונופת צופים".

בהגיעו אל גיל הבחורות נכנס ללמוד בשיבת "עץ חיים", היא הישיבה הגדולה שנוסדה בשנת שצ"ז לפ"ק על ידי הגאון הגדול רבי שאול הלוי מורטנא זי"ע בעל 'נעצת שאול', שמבין כותליה יצאו גאוני ותלמידים הרבה, והנודעים שבהם המה רבינו ה'מנחת כהן' זי"ע והמקובל האלקי רבי משה זכות זי"ע ממאנטובה.

מני א גדלו רבו כאב, וירוממהו וינטלהו, ונתן מהודו עליו, וכאב את בן ירצהו, בגלל הפלגת חכמתו ובינתו היתירה בחכמת התורה. וכמים פנים לפניו, הוא נתקשר אל רבו במותרות אהבה עזה, והכיר לו טובה על כך, כפי שגראה בעין ממוזמר לתודה ושיר הכבוד שחיבר לכבוד רבו, בשנת ת"ה לפ"ק, לרגל הופעת ספרו 'נעצת שאול' באמשטרדם ת"ה. בדפוס ווארשא תרס"ב, נדפס חשיר בסוף הספר, דף קנה ע"ב).

אחרי נישואיו התיישב באמשטרדם, ותחי ראשיתו מצער, כי הוטל על צוואריו עול הפרנסה, וכמו שהוא מתואר על כך בראש הקדמתו לספרו 'מנחת כהן': "בעבור קוצר שכלי ודעתי, ומפני דוחק השעה וטוהר הזמן וטוהר המונעות אל האדם מהגהות בתורת ה' יומם ולילה, ותמיד כל היום מחשבותיו נבוכים הם בארץ על המחיה ועל ההכללה... ולכן לא אדלתי ממערי מלקבוע עתים לתורה ולמשקע על דלתותיה יום יום כפי יכולתי, ועיינתי בתשוקה נמרצת בספרי הפוסקים ובחיבוריהם, והייתי שותה בצמא את דבריהם, עד אשר טמתי מעט מזער מצוף דבש אמרי נועם חכמתם ותאורנה עיני".

גם כאשר שק במסחר לא הניח תלמודו, אלא היה עושה מלאכתו עראי ותורתו קבע, וכעדות הג"ר משה רפאל די אגילר בהסכמתו הנ"ל: "... ויהי חולק וגדול וחילולם גביר במלחמות של תורה לא הניח דבר קטן וגדול בחוויות דאביו ורבה, כל רז לא אינס ליה וכל סתם לא עממהו, ועוד היום ידו נטויה ריחים בצוארו ועוסק בתורתו קבע ומלאכתו עראי, צר תעודה חותם תורה בלמודיו ושם בחיון עוזו בעיון התלמוד והפוסקים".

הצחה והבוררה, עד אשר גם עיניים דקים ועמוקים אשר נלאו כמה מגדולי האחרונים לפרשם, ידע רבינו להציעם בשפה קצרה ובוררה לתועלת המעיין.

בהיותו חוטר ממשפחה של יוצאי ספרד, היו מנהגי אבותיו בידו, מנהגי הספרדים, ופסק והורה כהוראת הפוסקים הספרדים, והיה מבריע כדבריהם נגד הפוסקים האשכנזים [ראה 'מנחת כהן' (חלק משמרת השבת, שער ראשון פ"ה) בענין הנותן מלאכה לגוי בקיבולת וקצף לו דמים, שמביא דעת הר"ן, דאע"פ שהגוי עשה אותה בשבת, מותר לישראל להשתמש ממנה באותה שבת, ואע"פ שרבו בזה האוסרין, וביניהם גם הרמ"א, ומסיק שם וכתב בזה"ל: "ואנחנו קהל ספרדים נוהגין כדעת הר"ן אפילו לכתחלה, וכמו שפסק מהר"ק זי"ל..."].

וכבר גדלו – כן רבתה מדת ענוותנותו, עד כי כותב בענות חן, בהקדמתו האמורה, שכל מטרותו בכתובת הספר היתה להנצל מעונש שכחת התורה, יען השכחה מצויה, וגם כדי להועיל לאנשים אשר כגילו.

"ומנחל'אל במות"

זכה ונתקיימו בו דברי חז"ל (עירובין נד.) ש"אם אדם משים עצמו כמדבר זה והשכל דשין בו, תורה ניתנה לו במתנה... וכיון שנחלו א-ל עולה לגדולה", ואחרי ישובו שם בקרב עמיו בתוככי העיר אמשטרדם, עידן ועידנין טובא, כשהוא שוקד על דלתות התורה וקונה קנינה מתוך גינה רבה, נודע שמו הטוב לרבים, כי הוא צאנא מאל ספרא, אוצר בלום מחכמת התורה, והושיבוהו בראש ישיבת "כתר תורה" אשר באמשטרדם, בה התחיל להרביץ תורה בקרב ישראל, ודלה והשקה צאן קדשים מברא מים חיים תורתו, והעמיד תלמידים הרבה.

כן נודע כדורש מפואר, פה מפיק מרגליות וכן הוצק בשפתותיו, כשדרוש דרש בשבתות למנוחה ומועדים לשמחה, במעמד קהל עם ועדה בישיבת "כתר תורה" בלשון ספרדית.

דרשות אלו מובאות בספרו 'דרשות כתר תורה', ונלוה אליהן גם כמה שאלות ותשובות, אשר השיב לשואליו בדבר ה' זו הלכה, ונסדרו על ידי בנו החכם השלם רבי יצחק הכהן פימינטיל זצ"ל אשר חקל על מנחם הדפוס באמשטרדם שנת תמ"ח לפ"ק.

בשנת תנ"ב לפ"ק, נשמע קול נהי מעיר האמבורג, כאשר קהל ספרדים דשם התפלשה באפרים במות רבם ומאורם הגאון הגדול החכם השלם רבי שמואל עבו זצ"ל, וכס הרבנות שלהם התרוקן, ולמען לא תהיה עדת ה' כצאן בלי רועה, נמנו וגמרו אשני הקהלה, ראשיה וטוביה, לשים את כתר הרבנות של קהלתם בראש רבינו בעל ה'מנחת כהן', והריצו אליו בקשתם לבל ישיב פניהם ריקם, רק בא יבוא ברנה לשבת עמם יחד, לעמוד בראש עדתם ולנהל את קהלתם, כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו.

ואמנם ענין אברהם נעלה לבקשתם, ויעתק את מושבו לעיר האמבורג, שמה עבד הכהן את עבודתו עבודת הקודש, למלאות את כל התפקידים המוטלים עליו, ויחן את פני העיר, פקח ועיין בכל מילי דמאת, ותיקן להם תקנות טובות ומועילות, חיזק את בדיק הבית והרים שם את קרן התורה והדת במשך חמש שנים, כולן שיוין לטובה, בהן ישב על כסא הרבנות ברוב הדרת גאון עוזו.

ויהי כי זקן אברהם ותש כחו, עם כל זאת לא רפו ידיו מעבודת ה', וגם עד זקנה ושיבה עמד על משמרתו משמרת הקודש, בשר צדק בקהל רב, ושנה הלכות ביד יום, עמד לנס עמו עד יומם וימיהם ויגיעו ויפסקו אל עמיו זקן ושבע ימים ביום כ"ח אדר שנת תנ"ז לפ"ק, ובהאמבורג מנוחתו כבוד.

זכותו יגן עליו ועל כל ישראל, אמן

1. אנו שאבנו את רוב החומר, מקונטרס 'מראה כהן' שנערך בטוב טעם ע"י הרב דוב בער שווארץ הי"ו ונדפס בסוף ספר 'מנחת כהן' חלק ראשון, הוצאת 'מכון מנחת תמה' ע"י הרה"ג ר' יחזקאל שפיטצער שליט"א, ירושלים תש"ס, וממבוא לספר 'מנחת כהן' עם פ"י 'תורת המנחה' מאת הרה"ג ר' משה צבי בוחבוט שליט"א, ירושלים תשנ"ט, ועל גביהם הקדמת המחבר והסכמות הרבנים הגאונים דק"ק אמשטרדם.
2. אודותיו כתבנו לאחרונה בגל' תקנה-תקנת. ישיבה זו התקיימה במשך עשרות בשנים, ותלמידיה אף הוציאו לאור קובצים בשם 'פרי עץ חיים' שכללו שאלות ותשובות שונות, שקלא וטריא שדונו בין כותלי הישיבה.
3. הוא נתקבל שם אחר פטירתו הגאון רבי משה חיים ישרון זצ"ל, ושימש ברבנות האמבורג רק זמן קצר, ושמו היה נודע לשם ולתהלה הארץ.
4. יום פטירתו נודע רק לאחרונה, עם התגלות מצבתו שקועה במעמקי האדמה.

נערך ע"י ה"ה ישכר בעריש ווייס, ברוקלין נ"י.

לעילוי נשמת מרת מרים ע"ה

בת הגה"צ ר' עמרם ניישלאס זצ"ל הי"ד מפאקש נלב"ע ב' ניסן תשס"ד לפ"ק

ת.צ.צ.ב.ה.

הונצחה על ידי בנה

הרה"ח ר' יעקב ישעי' ווינטערניץ הי"ו